

рать, очистить. **Талық1аң аш1ампесун** бошгабы (нищени) сыйрмаг—совсем опорожнить (вычистить) тарелку.

АШБАЗ (В) см. Ашпаз.

АШБАЗБАКСУН (В) см. Ашпазбаксун.

АШБАЗЛУГЬ (В) см. Ашпазлугъ.

АШБАЗЛУГЬБЕСУН (В) см. Ашпазлугъбесун.

АШБАЛ (-xo) фәhlә, ишчи—рабочий, работник.

АШБЕСТ1ЕСУН ишләтмәк—заставить работать; употреблять.

АШБЕСУН ишләмәк—работать (букв. дело делать).

АШЕСУН ишләдилмәк (мухтәлиф мә'наларда)—употреблять, применять.

АШЕЦИ ишләдилмиш—употребленный, подержанный.

АШИГЬБАКСУН (В) см. Ашугъбаксун.

АШИГЬЛУГЬ (В) см. Ашугълугъ.

АШ1К1АЛ (-ур//xo) даббаг—кожевник, дубильщик.

АШ1К1ЕЦИ ашыланмыш—дубленый, продубленный.

□ Аш1к1еци т1ол ашыланмыш дәри (көн)—дубленая кожа (шкура).

АШ1К1СУН ашыламаг (дәрини, көнү)—обработать (дубить) кожу (шкуру). □ Т1ол аш1к1сун дәри (көн) ашыламаг—продубить кожу (шкуру).

АШ1К1УН ашылама—дубление.

АШНУТ1 ишсиз, бекар; асудә—безработный; свободный, беззаботный, бездельник. □ Ашнүт1 мандесун ишсиз галмаг—остаться без работы, быть безработным.

АШНУТ1ЛУГЬ ишсизлик, бекарлыг, асудәлик—безделье, досуг, спокойствие.

АШП1АЗ (-xo//ux) ашпаз, хөрәк биширән—повар, кулинар.

АШП1АЗБАКСУН ашпаз олмаг, ашпаз вәзифәсіндә ишләмәк—быть поваром, работать на должности повара.

АШП1АЗЛУГЬ ашпазлыг, ашпазлыг сәнәти—профессия повара.

АШП1АЗЛУГЬБЕСУН ашпазлыг етмәк, кулинар олмаг—быть поваром, работать поваром.

АШСУЗ см. Ашнүт1.

АШСУЗЛУГЬ см. Ашнүт1лугъ.

АШ1Т1УН см. Ачт1ун.

АШУГЬ1 (-ux//xo) ашыг—народный певец, ашуг.

АШУГЬ2 (Н) (-xo) ашиг, севән, вурғун, мәфтүн—влюбленный, очарованный, увлеченный.

АШУГЬБАКСУН¹ ашыг олмаг—быть народным певцом, стать ашугом.

АШУГЬБАКСУН² (Н) ашиг олмаг, севмәк, вурулмаг, мәфтүн олмаг—влюбиться, очароваться; увлечься.

АШУГЛУГЬ¹ ашыглыг—профессия ашуга.

АШУГЪЛУГЬ² (Н) ашиглик, вурғунлуг, мәфтүнлуг—влюблённость, очарованность, увлеченность.

АШУГЪЛУГЬБЕСУН ашыглыг етмәк, ашыг олмаг—быть ашугом, исполнять функцию ашуга (букв. ашугствовать).

АЬ

АЬЙИЬН мн. нет хәмирмаја, ачытма—закваска, дрожжи, опара. □ АЬийин гъарам мајасы һарам, эли әјри, орну—вор, нечестный.

АЬЙИЬНЛУГЬ ачытмалыг (хәмра), хәмирмајалыг—закваска для теста, дрожжи.

АЬЙИЬННУТ1 ачытмасыз, хәмирмајасыз—без закваски дрожжей, опары. □ АЬийиннүт1 йоха мајасыз (ачытмасыз) јуха—лаваш.

АЬЙИЬНСУЗ (Н) см. АЬийиннүт1.

АЬК см. Аъкт1есун.

АЬКЕЬСУН чапышма(г)—состязание на скачках; соревноваться (на скачках, в беге).

АЬКТ1АЛО 1) чапан, аты дәрдајаг сүрән—скакун, всадник, который гонит коня; 2) бәрк гачан, гачаган ат—скакун (конь), бегун.

АЬКТ1ЕСДЕСУН чапдырмаг, говдурмаг, бәрк сүрдүрмәк—заставить (просить) скакать, мчаться, гнать коня быстро.

АЬКТ1ЕСУН дәрдајаг (чапараг) сүрмәк—скакать, мчаться, заставить коня бегать быстро, гнать коня.

АЬХЪ (В), Ш1АЬКЪ (Н) (-ур-ух) 1) деш, синә, көкс—грудь; 2) деш (дағын)—скат, склон (горы). □ Буругъой аъкъ дағын дәшү—склон горы.

АЬХЪДЕСУН дәјүшдүрмәк, вуруштурмаг—заставить (просить) биться, драться друг с другом.

АЬХЪЕЬСУН дәјүшмәк, вурушмаг—биться, драться.

АЬХЪМАЦИ (В) (-ух//ур-ух) зоол. мишовул—белка.

АЬХЪТ1ЕСДЕСУН дәјүшдүрмәк, вуруштурмаг (хорузу, гојуну, јумуртана)—пустить (заставить) биться, драться друг с другом (петухов, баранов, биться яйцами). Дадалхо аъхът1есдесун хоруз дәјүшдүрмәк—пустить в бой петухов. хъокъла аъхът1есдесун јумурта дәјүшдүрмәк—стукаться яйцами.

АЬХЪУН (-ух//xo) этрафы бағ-бағча вә јаҳуд мешәлик олан дүзәнлик, чөл, тала—поле, защищенное садами или лесами. □ Варташини „цимеригуны“ аъхъуң Варташини „цимерикүней“ адлы чөлү—поле „цимеригую“

ней" в Варташене. **Ниъжкө** "калааъхъуънхо" Нич кэндиндәки "Бәјүк талалар"—"Большие поля" села Нидж.

АКЪ (*B*) (-ур -ух)—арх—канава.

А҆Л¹ тохума, һөрмә—тканьё, вязание, плетение.

А҆Л² (-ур-ух) (*B*) зоол. кәклик—куропатка.

А҆ЛАТЬКЪО мат галмыш, донмуш (*тәэччүбдәң, горхудан*)—онемевший, оцепеневший (*от удивления, от испуга*).

А҆ЛАТЬКЪОБАКИО донмуш, матыхмыш, донуб галмыш, мат галмыш—оцепеневший, онемевший.

А҆ЛАТЬКЪОБАКСУН 1) матыхмаг, донмаг, мат галмаг—онеметь, оцепенеть, поражать; 2) донма, мат галма—онемение, оцепенение, изумление.

А҆ЛАТЬКЪОБЕСУН матыхдырмаг, мат еләмәк, дондурмаг—поражать, оцепенеть.

А҆ЛАТЬКЪОЛУГЪ матгалма, донуглуг—оцепенение, онемение, изумление.

А҆ЛАТЬМ (-ух//-хо) нар—гранат. □ **Мац1и аълаъм** аф нар—белый гранат. **Чооч1а аълаъм** гырызы нар—красный гранат.

А҆ЛАТЬМЛУГЪ нарлыг, нар бағы—гранатовый сад (*роща*), гранатник.

А҆ЛАТЬМНАХОД (-ур-ух) бот. нар ағачы—гранатовое дерево.

А҆ЛАТЬМУНХОД (*B*) см. Аълаъмнаход.

А҆ЛДАЛО (-ух//-хо) тохучу, һөрүчү—ткач, текстильщик, вязальщик.

А҆ЛДЕСТ1ЕСУН тохутдурмаг, һөрдүрмәк—заставить ткать, вязать, плести.

А҆ЛЕСУН тохунмаг, һөрүлмәк—быть вытканным, связанным, сплетенным.

А҆ЛДЕСУН тохунмаг, һөрмәк—ткать, плести, вязать. □ **Ц1индақ1аълдесун** чораб тохумаг—вязать чулки, носки.

К1анцара аълдесун сәбәт һөрмәк—плести корзину. **Чайпарь аълдесун** чәпәр чәкмәк (*һөрмәк*)—возводить (*плести*) забор, изгородь, загородить.

А҆ЛЕСЦИО тохунмуш, һөрүлмүш (*һәр шеј—парча, шал, яјлыг, сәбәт вә с.*)—вытканный, вязаный, плетеный (*все—ткань, платок, корзина и проч.*). **А҆леңци ц1индақ1** тохунма чораб—вязаный чулок (*носки*). **А҆леңци к1анцара** һөрүлмүш сәбәт—плетеная корзина.

А҆М¹ (-ур-ух) 1) гол, ганад—рука (*от плеча до кисти*), крыло. □ **А҆м-аъмә** дугъсун гол-гола вурмаг, голуна кирмәк—взять под руку, рука об руку (*идти*); 2) имза—подпись. **А҆м лахсун** гол чәкмәк, гол гојмаг, ставить подпись, руку приложить, подписать; 3) дишлә, чиллә, ганад (*гапыда, гошгу аләтләриндә*)—дышло, створ,

крыло (в дверях, в упряжке). **Арабин аъм** арабанын голу *шишләси*)—дышло (крыло) арбы. **Чюомой са аъм** гапынын бир таы (бир голу)—одно крыло двери; 4) тәрәф, јан, сәмт—сторона, направление. **Ача аъм** сағ гол, сағ тәрәф (*сағым*)—правая рука, правая сторона (*крыло*); 5) һавадар, *доин аъме* (*H*) о мәним сағ голумдур—он(а) моя правая рука. **Аъмана окъа баст1ун** ганады алтына алмаг, һимајерука. **Аъмана көтүрмәк**—взять кого-то под крыльшко, под покровительство.

А҆М² дишлә, чиллә—дышло.

А҆М³ мн. нет. ачыг—открытый. □ **Аъм ж1омо** ачыг ағыз—открытый рот. **Ви ж1омо аъмба ағзыны(зы)** ач(ын)—открой(те) рот. **Ж1омо аъм мандесун** ағзы ачыг галмаг, һөтләнмәк, тә'сирләнмәк, мүтәэссир олмаг—изумляться, удивляться, остаться с разинутым ртом.

А҆МБАТКЕСТ1ЕСУН аздырмаг, чышдырмаг—сбить с пути, ввести в заблуждение, спутать.

А҆МБАТКИО азмыш, јолуни итирмиш—заблудившийся, сбившийся с пути.

А҆МБАТКСУН азмаг, јолу итирмәк—заблудиться, сбиться с пути.

А҆МБЕСТ1УН см. Аъмбест1есун.

А҆МБЕСУН ачмаг—открыть. □ **Ж1омо аъмбесун** ағыз(ы) ачмаг—открыть рот.

А҆МЕҢЦИ ачылмыш (*ағыз*)—открытый, разинутый (рот).

А҆МК1УЛЕНДЕСУН эсиәмәк—зевать.

А҆МНАХОД (-ур-ух) чијин—плечо.

А҆Х өјүд, нәсиәт—наставление, нотация.

А҆ХИЙЛ узаг, ираг—далекий, дальний. □ **А҆хиъл 1акъ** узаг ѡол—далекий путь, дальняя дорога. **А҆хиъл къогъум** узаг гоһум— дальний родственник.

А҆ХИЙЛАХО узагдан, ирагдан—издали, издалека.

А҆ХИЙЛБЕСУН—узаглашдырмаг, кәнар етмәк, рәддәтмәк—удалить, отдалить, отстранить.

А҆ХИЙЛЛУГЪ—узаглыг, ираглыг—удаленность, дальность, отдаленность.

А҆ХИЙЛЧУРПСУН см. Аъхиълбаксун.

А҆ХПЕСУН өјүд вермәк—поучать, увещевать.

АЬ

АБРАЫЦ(B) (-ух) кич ахмаг, коразеңин—болван, глупый.

АБУРЫАВ(B) (-ух) арва, әбрә (*тәрәзиәдә*)—равновесие (в весах).

АГАЛЬНАМ әкәр—если, ежели.